

DOI <https://doi.org/10.32782/2415-8151.2023.27.27>

УДК 712

ЛАНДШАФТНИЙ ДИЗАЙН – ЕКОЛОГІЧНО-ОЗДОРОВЧИЙ КОМПОНЕНТ СУЧАСНОСТІ

Рожко Єлизавета Андріївна¹, Косик Оксана Іванівна²

¹Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Київ, Україна,
e-mail: elizzavettarozhko@gmail.com, orcid: 0000-0001-6442-6412

²Кандидат біологічних наук, доцент,
Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Київ, Україна,
e-mail: oksanakosyuk@gmail.com, orcid: 0000-0003-0873-3180

Анотація. Статтю присвячено дослідженню створення комфортного середовища з урахуванням індивідуальних особливостей людини й активної позиції збереження екологічного стану навколишнього середовища під час створення ландшафтного дизайну. Взаємозв'язок суспільства та природи надає трансформації екологічної свідомості та діяльності, що підвищує екологічну освіту шляхом формування культури. Екологічна освіта та культура – чинники формування та розуміння сучасних екологічних проблем, відповідального ставлення до довкілля та природи.

Досліджено основні типи озеленення на покрівлях і дахах, що є вирішенням нерозривної єдності між сукупністю знань, уявлень, емоційно-почуттєвих відносин, заснованих на гармонізації системи «природа – людина».

Акцентовано увагу на виборі рослин відповідно до створення архітектури та дизайну до кожного із запропонованих типів.

Оцінено вплив екологічного виховання на свідомість особистості у процесі її формування, становлення світоглядного й особистісного розвитку під час творіння екологічної культури.

Проаналізовано зв'язок рівноваги стану людини з екологічним вихованням і ставленням до навколишнього світу, впливу взаємодії суспільства та природи, а також наслідків утручання у природу.

Досліджено особливості створення ландшафтного дизайну в густонаселених містах, що сприяє розширенню шляхів впливу людини на довкілля, формуванню екологічного мислення, світогляду й етики, переконань відповідального ставлення до природи.

Актуальність статті полягає в тому, що наведенням прикладів створення ландшафтного дизайну на обмежених ділянках простору, поєднуючи зі створенням комфортного середовища, ми зможемо пояснити динаміку збереження екологічного стану навколишнього середовища.

Об'єктом дослідження є зелений дизайн у густонаселених містах з урахуванням екологічно-оздоровчого компоненту.

Предмет дослідження – використання рослин відповідно до створення існуючих типів озеленення.

Ключові слова: ландшафтний дизайн, зона комфорту, озеленення, рослини, цілісність, екологічна компетентність, екологічна культура, екологічний стан, рівновага людини, соціалізація.

ВСТУП

У кожної людини є свій світ, свій простір, свій зір і відчуття. Тому перед ландшафтним дизайнером постає питання про створення комфортних умов, а це, у свою чергу, приводить до підвищення якості чинників, які впливають не тільки на емоційний стан, але і на стан здоров'я людини, психологічну рівновагу, екологічний стан навколишнього середовища.

Індивідуально орієнтований метод у системі створення ландшафтного дизайну дозволяє врахувати індивідуальні особливості людини у процесі створення цілісності простору і, головне, відчуття свободи. На сучасному етапі актуальною тенденцією в ландшафтному дизайні є створення комфортного середовища, значну увагу привертає озеленення просторів дахів, балконів, веранд, іноді навіть елементів стін будівель. На жаль, під час забудови міст спостерігається тенденція витіснення живої природи, а це призводить до погіршення екологічного стану. Відомо, що процес засвоєння соціальних норм починається ще з дитинства, а різноманітність життя розкривається щодня. У процесі соціалізації людина набуває якості, цінності, форми поведінки, необхідні їй для життя в суспільстві. За своєю сутністю озеленення є одним із процесів, який забезпечує соціалізацію. Специфіка озеленення полягає в тому, що цей процес є зовнішнім впливом на особистість. Тому «зелений дизайн» має врахувати ще і цей напрям, у процесі якого спостерігається динаміка від пасивної до активної позиції збереження природи, екологічного стану навколишнього середовища та здоров'я.

АНАЛІЗ ПОПЕРЕДНІХ ДОСЛІДЖЕНЬ

У науковій літературі досліджувалися різні аспекти формування екологічної складової частини наукової картини світу як сукупність екологічних знань, умінь, переконань, у яких виявляється ставлення людини до природи загалом. Як відомо, вплив на довкілля кожна людина здійснює через повсякденно-побутову діяльність і звички. Відомо, що рослини є природними біологічними фільтрами, вони виділяють фітонциди та поглинають шкідливі хімічні речовини з навколишнього середовища. Люди, у яких є зелені балкони або тераси, мають менший ризик захворювань. Це завдяки додатковому кисню, зволоженню повітря та заспокійливій дії зеленого кольору. Отже, вирішення екологічних проблем – це процес, який тісно пов'язаний з

умінням особистості свідомо ставитися до довкілля, покращувати його.

Натепер єдиного підходу до визначення екологічно-оздоровчого компонента сучасності немає. Л.М. Титаренко вважає, що саме екологічна компетентність стосується особистості та має суспільний характер [8]. Але водночас В.В. Маршицька стверджує, що особистість здатна ухвалювати рішення та виконувати дії з усвідомленням їхніх наслідків для довкілля [5].

МЕТА

Дослідити прояв озеленення просторів, екологічний вплив з урахуванням рівноваги людини в навколишньому середовищі.

РЕЗУЛЬТАТИ ТА ОБГОВОРЕННЯ

Розглянемо можливі варіанти створення дизайну на обмежених ділянках простору. На новому технічному рівні, із застосуванням новітніх технологій, спостерігається відродження зелених покрівель, дахів і терас багатопверхових будинків і офісних будівель. Термін «зелені дахи» (англ. *green roof*) – це дахи будівлі, які цілком або частково покриті рослинами та ґрунтовим шаром. У сучасному світі цей колись примітивний спосіб використання даху набуває щораз більшої популярності та з кожним роком усе більше перетворюється на високу технологію експлуатованих покрівель. Часто зелені дахи називають еко-дахами або живими покрівлями. Зелений дах – це унікальний спосіб виразити свою особистість і надати своєму будинку неповторного вигляду, продемонструвати свою екологічну позицію. Комбінація конструкцій дає можливість створити неповторність як зелених насаджень, так і самої архітектури. Такі насадження не тільки покращують екологічні умови, але й за допомогою них збільшуються шумозахисні властивості, зменшується запилення та проявляється сприятливий психологічний ефект взаємодії людини із природою. Зараз озеленений дах є одним із найперспективніших напрямів ландшафтного дизайну. Розрізняють два основні типи:

1. Екстенсивне озеленення – мінімальне втручання людини. Даний тип озеленення набирає все більшої популярності у великих забудованих містах, де вартість землі є надвисокою. Для таких покрівель зазвичай використовують невисокі, передусім витривалі до засухи, рослини. Не всі рослини здатні розвиватися та рости без належної кількості вологи, але існують рослини, які за малої кількості

вологи не втрачають своєї привабливості, мають різнобарвне цвітіння та дивний аромат. Посухостійкі квіти комфортно себе почувають на збіднелих ґрунтах, за наявності відповідного дренажу і належної кількості гравія та піску. Зберегти вологу можна в разі використання деревних ошукрок, соломи, тобто шляхом мульчування ґрунту. Необхідно враховувати, що посухостійкі рослини зростають у ґрунтах, де брак вітамінів, тобто в разі посадки в екстенсивному озелененні необхідно обмежити кількість органічних добрив. Ці рослини виділяють приємний аромат, що приваблює комах, які запилюють квіти. Для оформлення покрівель, терас із застосуванням екстенсивного типу озеленення можна використовувати вплив сонячних променів і тих рослин, які найчастіше трапляються в дикій природі. Можна запропонувати створити дизайн в англійському стилі, який передбачає особливу форму – квітучий килим, буяння фарб квітів, як-от: барвінок (*Vinca*), полинь (*Artemisia*), молочай (*Euphorbia*), арабіс (*Arabis*), очиток (*Sedum*), флокс шилоподібний (*Phlox Subulata*), гайлардія (*Gaillardia*), алісум (*Alyssum*), ломикамінь (*Saxifraga*). Особливу увагу можна звернути на візантійський чистець (*Stachys byzantina* K. Koch) – це трав'янистий багаторічник заввишки 30 см, який у разі розростання створює м'який сріблястий відлив.

Отже, у створенні «зеленого дизайну» даного типу можна передати природність у густонаселених містах.

Рис. 1. *Sedum blanket green roof* – City of London

Рис. 2. *Original brown roof* – Laban Dance Centre, London

Рис. 3. *Green roof designed for biodiversity* – Basel, Switzerland

Рис. 4. *Bronx County Courthouse*, New York

Рис. 5. *Swarthmore College David Kemp Hall*, Pennsylvania

Рис. 6. *UVM Medical Center Radiation Oncology Building*, Vermont

Рис. 7. *Heritage Aviation*, South Burlington

2. Інтенсивне озеленення – на покрівлях із регулярним обслуговуванням. Для такого типу використовують велику товщину ґрунтового шару, тому і вибір рослин більш різноманітний, але необхідно враховувати умови: різкі коливання температури, рівень сонячної радіації, вітри. Дану конструкцію зазвичай поєднують із зоною відпочинку, яка є втіленням гармонії архітектури та природи. Тобто повинні бути карликові дерева, чагарники, які створюють складну екосистему. Якість зеленої покрівлі – не тільки рівень підбору зелених насаджень, але створення поділу на зони квітників, доріжок, інколи мініфонтанів, освітлення. Рослини повинні мати невелику кореневу систему, добре переносити різноманітність кліматичних умов, тобто перевага віддається ліанам, видам чагарників, які стеляться. Доцільно робити підбір рослин відповідно до пори року, щоб квітучість і різнобарвність поступово переходили з весняного циклу до літнього, а потім до осіннього. Отже, навесні пропонуємо зробити висадку нарцисів (*Narcissus*), крокусів (*Crocus*), мускарі (*Muscari*) і пролісків (*Scilla*), ірисів (*Iris*). Улітку краще садити міскантус (*Miscanthus*), фаляріс (*Phalaris*), анафаліс (*Anaphalis*). Щоб у міжсезонні періоди, поки квіти не розквітають, радіти хвої, газонним травам і чагарникам. Восени висаджуємо хризантеми (*Chrysanthemum*), календули (*Calendula*), чорнобривці (*Tagetes*), айстри (*Aster*), флокси (*Phlox*), вереск (*Calluna*). Для інтенсивного варіанта обов'язково продумуються парапети, огорожі й інші засоби безпеки, що запобігають мимовільному падінню відвідувачів.

Рис. 8. Free Library of Philadelphia, Pennsylvania

Рис. 9. Carnegie Mellon Hamerschlag Hall, Pennsylvania

Рис. 10. Chicago City Hall, Illinois

Рис. 11. UVM Medical Center – Ambulatory Care Center, Burlington

Рис. 12. Peggy Notebeart Museum, Illinois

Рис. 13. Garden roof in Stuttgart, Germany

Рис. 14. Gary Comer Youth Center, Chicago, Illinois

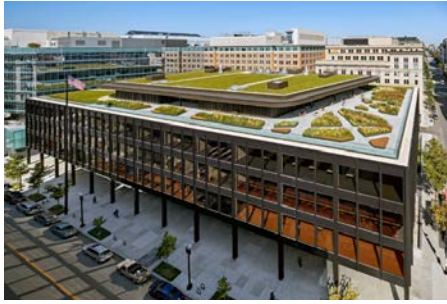

Рис. 15. Martin Luther king JR. Memorial library

Рис. 16. University of Warsaw Library

Рис. 17. City Hall's rooftop garden is one of Chicago's most famous green roofs

Рис. 18. The McCormick Place Rooftop Farm. Image courtesy of the Chicago Botanic Garden

Аналогічно до екстенсивного типу пропонуємо працювати з англійським пейзажним стилем. Саме тут і квітники з різноманітними рослинами, і доріжки, які ведуть до кульмінаційного місця. Особливу увагу необхідно звернути на підбирання кольору матеріалу, щоб він не контрастував із рослинами, орга-

нічно вписувався в навколишнє середовище. Фонтани максимально повинні відігравати декоративну роль. За допомогою цього можна створити чарівність покрівель і їх неповторність, а також захистити покрівлю від ультрафіолетових променів, від механічних пошкоджень і додатково утеплювати кровлю.

Проблема екології в сучасних містах на тепер усебічно вивчається. Досвід європейських архітекторів і ландшафтних дизайнерів доводить, що необхідно по-новому підходити до якості, ретельно координувати проекти, спиратися на принципи всебічного охоплення, оновлення, доступності.

Розуміння сучасної ролі та місця зеленого ландшафту у формуванні та розвитку екологічно-оздоровчого компонента, готовність і здатність забезпечити відповідні умови у процесі життєдіяльності мають вирішальне значення в сучасному світі. Забезпечення цілісності – це потужний процес формування та моделювання в густонаселених містах зеленої зони комфорту. Доцільно використовувати всі можливі для цього елементи архітектури та дизайну, правильний підбір рослин, з урахуванням їхнього впливу на організм людини. Тобто необхідно врахувати алергічні чинники, кисневі тощо.

Рівновага людини з навколишнім світом – це насамперед її комфортне відчуття себе в ньому. Екологічна освіта в сучасних умовах гігантського темпу індустріалізації й урбанізації має передусім бути спрямована на зміну ставлення людини до навколишнього середовища.

Поняття екологічної компетентності визначають як здатність самостійно переносити та комплексно застосовувати загальнонавчальні вміння та предметні знання для проектування й організації екологічно безпечної діяльності в інтересах сталого розвитку, здоров'я людини та безпеки життєдіяльності.

Під екологічною культурою розуміють інтегративну якість особистості, що відображає психологічну, теоретичну та практичну готовність людини до відповідального ставлення до довкілля, здатність людини користуватися своїми екологічними знаннями та вміннями у практичній діяльності; екологічна культура характеризує особливості свідомості, поведінки та діяльності людини у взаємодії із природою. Основою екологічної культури є екологічна свідомість особистості – система її уявлень про світ природи, особистісного ставлення до світу природи, технологій, взаємодії зі світом природи та ціннісного ставлення до світу природи [3, с. 2035].

Формування екологічної компетентності передбачає введення екологічних знань і екологічної діяльності в систему цінностей особистості. Екологічна культура створює ланку екологічної освіти: екологічна грамотність екологічна освіченість

– екологічна компетентність

– екологічна культура [3, с. 2037] Екологічне виховання покликане забезпечити сучасну молодь науковими знаннями про взаємозв'язок природи та суспільства, сформувати розуміння, що природа – це першооснова існування людини, а людина – частина природи.

ВИСНОВКИ

1. У результаті дослідження матеріалу про поняття екологічної компетентності ми з'ясували, що тільки комплексне застосування

ЛІТЕРАТУРА

[1] Екологія довкілля. Охорона природи : навчальний посібник для студентів ВНЗ / В. Грицик та ін. Київ : Кондор, 2018. 290 с.

[2] Екологічна компетентність особистості в умовах фундаменталізації освіти / Л. Липова та ін. *Освіта регіону : український науковий журнал*. 2012. № 3. С. 246.

[3] Лук'янова Л., Гуренкова О. Екологічна компетентність майбутніх фахівців : навчально-методичний посібник. Київ ; Ніжин : ПП Лисенко, 2008. 243 с.

[4] Томзінська Магдалена. Каталог рослин: дерева, чагарники, багаторічники. Варшава, 2013. 390 с.

[5] Марщицька В. Сутнісні характеристики екологічної компетентності учнів початкової школи. *Теоретико-методичні проблеми виховання дітей та учнівської молоді* : збірник наукових праць. Київ, 2005. Кн. 2. Вип. 8. С. 20–24.

[6] Методичні проблеми екології / А. Циганенко та ін. ; за ред. А. Циганенка. Харків : ХМУ, 2002. 163 с.

[7] Прокопенко О., Демидова Т. Екологічне виховання у процесі вивчення біології. *Рідна школа*. 2005. № 3. С. 72–75.

[8] Титаренко Л. Формування екологічної компетентності студентів біологічних спеціальностей університету : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04. Київ, 2007. 22 с.

[9] Формування екологічної компетентності школярів : науково-методичний посібник / Н. Пустовіт та ін. Київ, 2008. 64 с.

[10] Green roofs; building energy savings and the potential for retrofit / H.F. Castleton et al. *Energy and Buildings*. 2010. 42 p.

[11] Environmental competence of the Future Mining Engineer in the Process of the Training / V. Morkun et al. *The Social Sciences*. 2017. № 11 (12). P. 2034–2039.

[12] Extensive Green Roofs with a thin growing medium. URL: <https://livingroofs.org/extensive-green-roofs/>.

вмінь і знань відображає екологічну свідомість особистості.

2. У результаті проведеного аналізу особливостей екологічної діяльності з'ясували, що вона є ланкою екологічної культури, яка доповнюється досвідом творчого застосування.

3. Вивчили актуальні тенденції ландшафтного дизайну та встановили, що саме «зелений дизайн» є чинником покращення екологічного стану навколишнього середовища. Створення зелених покривів створює гармонію з ландшафтом, приховує агресивні масиви.

4. У результаті проведеного аналізу особливостей екстенсивного й інтенсивного типів озеленення з'ясували, які види рослин використовують під час їх створення.

REFERENCES

[1] Hrytsyk V. (2018). *Yekolohia dovkillia. Okhorona pryrody* [Ecology of the environment. Nature protection]: education. manual for university students. Kyiv: Condor [in Ukrainian].

[2] Lypova L. (2012). *Ekolohichna kompetentnist osobystosti v umovakh fundametalizatsii osvity* [Ecological competence of the individual in conditions of fundamentalization of education], 3, 246 [in Ukrainian].

[3] Lukyanova L.B. (2008). *Ekolohichna kompetentnist maibutnikh fakhivtsiv* [Environmental competence of future specialists]. Kyiv: Nizhyn [in Ukrainian].

[4] Magdalena Tomzinska (2013). *Catalog of plants: trees, shrubs, perennials*. Warsaw [in Polish].

[5] Marschytska V.V. (2005). *Sutnisni charakterystyky ekolohichnoi kompetentnosti uchniv pochatkovoї shkoly* [Essential characteristics of the environmental competence of elementary school students]. *Teoryko-metodychni problemy vykhovannia* [Theoretical and methodological problems of raising children and school youth]. Kyiv [in Ukrainian].

[6] Tsyganenko A.Ya., Shcherban M.G., Zhukov V.I., Boychuk Yu.D. (2002). *Metodychni problem ekolohii* [Methodical problems of ecology]. Kharkiv: KhMU [in Ukrainian].

[7] Prokopenko O., & Demydova T. (2005). *Ekolohichne vykhovannia v protsesi vyvchennia biolohii* [Ecological education in the process of studying biology]. *Ridna shkola* [Native school], 3, 72–75 [in Ukrainian].

[8] Tytarenko L.M. (2007). *Formuvannia ekolohichnoi kompetentnosti biolohichnykh spetsialnostei universytetu* [Formation of ecological competence of students of biological specialties of the university]. Kyiv [in Ukrainian].

[9] Pustovit N.A., Prutsakova O.L., Rudenko L.D., & Kolonkova O.O. (2008). *Formuvannia ekolohichnoi kompetentnosti shkolariv* [Formation of environmental competence of schoolchildren]: science and method. Kyiv [in Ukrainian].

[10] Castleton H.F., Stovin V., Beck S.B.M., & Davison J.B. (2010). *Green roofs; building energy savings and the potential for retrofit*. *Energy and Buildings* [in English].

[11] Morkun V. (2017). *Environmental competence of the Future Mining Engineer in the Process of the Training*. *The Social Sciences*. 11 (12), 2034–2039 [in English].

[12] *Extensive Green Roofs with a thin growing medium*. Retrieved from <https://livingroofs.org/extensive-green-roofs/> [in English].

[13] Extensive verses Intensive – Which Would You Choose? *Green Roof Technology*. URL: <https://greenrooftechnology.com/extensive-verses-intensive-which-would-you-choose/>.

[14] Microsoft Word. UVMC.CDO Green Roof. LotCov. Memo on Green Roof Design.1.2017.docx. URL: <https://www.burlingtonvt.gov/sites/default/files/agendas/SupportingDocuments/UVMC.CDO%20GreenRoof.LotCov.Memo%20on%20Green%20Roof%20Design.2.23.2017.pdf>.

[15] no38_greenroofplants.pdf. URL: https://www.chicagobotanic.org/downloads/planteval_notes/no38_greenroofplants.pdf.

[16] Green Roof Garden. *Chicago Botanic Garden*. URL: https://www.chicagobotanic.org/research/building/green_roof.

[17] Chicago City Hall-Greenroofs. URL: <https://www.greenroofs.com/projects/chicago-city-hall/>.

[18] A Garden in the Sky Chicago's Green Rooftop Revolution. *Midstory*. URL: <https://www.midstory.org/a-garden-in-the-sky-chicagos-green-rooftop-revolution/>.

[19] Green Roof. *Vancouver Public Library*. URL: <https://www.vpl.ca/guide/vancouver-library-square-architectural-guide/green-roof>.

[20] Green roofs – more than just a trend? URL: <https://buildingradar.com/construction-blog/green-roofs/>.

[13] Extensive verses Intensive – Which Would You Choose? *Green Roof Technology*. Retrieved from <https://greenrooftechnology.com/extensive-verses-intensive-which-would-you-choose/> [in English].

[14] Microsoft Word – UVMC.CDO GreenRoof. LotCov.Memo on Green Roof Design.1.2017.docx. Retrieved from <https://www.burlingtonvt.gov/sites/default/files/agendas/SupportingDocuments/UVMC.CDO%20GreenRoof.LotCov.Memo%20on%20Green%20Roof%20Design.2.23.2017.pdf> [in English].

[15] no38_greenroofplants.pdf. Retrieved from https://www.chicagobotanic.org/downloads/planteval_notes/no38_greenroofplants.pdf [in English].

[16] Green Roof Garden/Chicago Botanic Garden. Retrieved from https://www.chicagobotanic.org/research/building/green_roof [in English].

[17] Chicago City Hall-Greenroofs. Retrieved from <https://www.greenroofs.com/projects/chicago-city-hall/> [in English].

[18] A Garden in the Sky Chicago's Green Rooftop Revolution. *Midstory*. Retrieved from <https://www.midstory.org/a-garden-in-the-sky-chicagos-green-rooftop-revolution/> [in English].

[19] Green Roof of the Vancouver Public Library. Retrieved from <https://www.vpl.ca/guide/vancouver-library-square-architectural-guide/green-roof> [in English].

[20] Green roofs – more than just a trend? Retrieved from <https://buildingradar.com/construction-blog/green-roofs/> [in English].

ABSTRACT

Rozhko Ye., Kosyk O. Landscape design is an ecological and health component of modernity.

The article is devoted to the study of the creation of a comfortable environment taking into account the individual characteristics of a person and the active position of preserving the ecological state of the environment during the creation of landscape design. The relationship between society and nature provides a transformation of environmental consciousness and activity, which increases environmental education through the formation of culture. Environmental education and culture are factors in the formation and understanding of modern ecological problems, a responsible attitude to the environment and nature.

The main types of greening on roofs and roofs, which is a solution to the inseparable unity between a set of knowledge, ideas, emotional-sensual relations based on the harmonization of the "nature - man" system, have been studied.

Attention is focused on the selection of plants in accordance with the creation of architecture and design for each of the proposed types.

The influence of ecological education on the consciousness of the individual in the process of its formation, the formation of worldview and personal development during the creation of ecological culture is evaluated.

The relationship between the balance of a person's condition and ecological upbringing and attitude to the surrounding world, the influence of the interaction of society and nature, and the consequences of interference with nature are analyzed.

The peculiarities of creating landscape design in densely populated cities, which contribute to the expansion of the ways of human influence on the environment, the formation of ecological thinking, worldview and ethics, beliefs of a responsible attitude to nature, were studied.

The relevance of the article lies in the fact that by giving examples of creating landscape design on limited areas of space, combined with the creation of a comfortable environment, we will be able to explain the dynamics of preserving the ecological state of the environment.

The object of the study is green design in densely populated cities, taking into account the environmental and health component.

The subject of research is the use of plants in accordance with the creation of existing types of landscaping.

Key words: landscape design, comfort zone, landscaping, plants, integrity, ecological competence, ecological culture, ecological condition, human balance, socialization.

AUTHOR'S NOTE:

Rozhko Yelyzaveta, Taras Shevchenko National University of Kyiv, Kyiv, Ukraine, e-mail: elizzavettarozhko@gmail.com, orcid: 0000-0001-6442-6412

Kosyk Oksana, Associate Professor, PhD, Taras Shevchenko National University of Kyiv, Kyiv, Ukraine, email: oksanakosyk@gmail.com, orcid: 0000-0003-0873-3180

Стаття подана до редакції 01.05.2022 р.